

تبادل استوار

مؤلف: علی اکبر محمودی

www.ketab.ir

سرشناسه	: محمودی، علی اکبر، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: تا ابد استوار/ مؤلف علی اکبر محمودی
مشخصات نشر	: تهران: حریم دانش، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۷۲ ص.: مصور.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۰۶-۹۸-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیپا	
موضوع	: هاشمی رفسنجانی، اکبر، ۱۳۱۳ -- سرگذشتنامه
موضوع	: Hashemi Rafsanjani, Akbar -- Biography
موضوع	: سیاستمداران ایرانی -- قرن ۱۴ -- سرگذشتنامه
موضوع	: ۲۰th century -- Biography -- Politicians, Iranian
شناسه از رده	: سید ابراهیمی، مریم سادات، ۱۳۷۳ - ویراستار
رده بندی ک	: ۱۳۹۵ ت ۳ م / DSR ۱۷۱۰
رده بندی دیبی	: ۹۵۵/۰۸۴۲۰۹۲
شماره کتابشناس ملی	: ۴۳۶۲، ۱

عنوان کتاب: تا ابد استوار

مؤلف: علی اکبر محمودی

ویراستار: فاطمه سپهریان بهاری نژاد و مریم سادات سید ابراهیمی

طراح و گرافیس: حمیدرضا منتظری

ناشر: حریم دانش

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵

قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۰۶-۹۸-۳

کلیه حقوق چاپ و نشر برای انتشارات حریم دانش محفوظ می باشد.

مرکز پخش: میدان انقلاب، ضلع جنوب شرقی میدان انقلاب، پلاک ۱۱ جدید،

کتابفروشی گلریزان. تلفن: ۶۶۹۷۶۲۳۰ - ۰۹۱۲۳۴۶۰۸۵۹

جهت خرید این کتاب می توانید به سایت انتشارات (HarimeDanesh.ir) نیز

مراجعه نمایید.

قال الامام علي (عليه السلام): يَسْتَدِلُّ عَلَيَّ اَدْبَارُ الدُّوَلِ بِاَرْبَعٍ: تَضْيِيعُ الْاُصُولِ وَ التَّمَسُّكِ بِالْفُرُوعِ وَ تَقْدِيمِ الْاَرَادِلِ وَ تَاْخِيْرِ الْاَفَاْضِلِ.

امام علي (عليه السلام) فرمودند: چهار چیز باعث شکست دولت‌ها می‌شود: ضایع کردن اصول (مسائل مهم) و سرگرم شدن به فروع (امور کم اهمیت) و به کار گماردن آدم‌های پست و کنار گذاردن انسان‌های فاضل.

غرر الحکم، ص ۲۴۲

با گذشت یک به چهار دهه از آغاز انقلاب و تجربه کردن مشکلات گوناگون و مقاومت در برابر انواع تهدیدات داخلی و خارجی، خوشبختانه انقلاب به نقطه‌ای رسیده است که هیچ مردی برای آن قابل تصور نیست. اما با نگاهی موشکافانه به وقایع سه دهه نشسته و تأمل در کلام مولا علی، نکاتی مشاهده می‌شود که اگر به آنها پرداخته نشود ممکن است همین رنجش‌های اندک بوجود آمده در بین مردم باعث ایجاد مشکلاتی در آینده گردد.

لذا با توجه به رسالتی که بر دوش این انتشارات و تک تک احاد جامعه قرار دارد بر خود واجب دانستم این نکات را تذکر شود تا مبادا در آینده گزندی به انقلاب بزرگ اسلامی برسد.

بهار ۱۳۹۵ توسط همکار محترم سرکار خانم پهریان با دوست عزیزم آقای محمودی آشنا شدم. طی جلسه‌ای که با هم داشتیم مطلبی شام که کتابی با مضمون آشنایی بیشتر با آیت الله هاشمی رفسنجانی به منظور تشریح فعالیت‌های انقلابی این بزرگ مرد و قدردانی از ایشان به جهت زحماتی که برای حفظ انقلاب اسلامی کشیده‌اند، در دست تألیف دارند.

در یک آن، از ابتدای انقلاب را در ذهن خود مرور کردم و هر چه فکر کردم هیچ لحظه‌ای در تاریخ انقلاب را به خاطر نیاوردم که اثرات مثبت و سازنده آیت الله هاشمی رفسنجانی در آن وجود نداشته باشد. با توجه به کلام مولا علی (ع) و اجحافی که در چند سال گذشته نسبت به این شخصیت بزرگوار و توانمند شده است، به یاد آوردم که خود من در جوانی با توجه به تجربه کم و جو حاکم بر افکار عمومی، زمانی از منتقدان ایشان بودم. اما با گذشتن زمان و بدست آوردن تجربیات گوناگون و مشاهده اثرات بی‌تجربگی در اداره کشور طی دولت‌های قبلی، اکنون اعتقاد دارم که

برخی از کارهایی که در زمان ایشان انجام شد و در آن زمان باعث ایجاد مشکلاتی برای مردم شد، لازم بوده و ایشان با توجه به شرایط آن زمان و در نظر گرفتن صلاح مملکت آن تصمیم‌ها را گرفته‌اند. چه بسا ادامه آن مسائل و انجام برخی کارهای عوام فریبانه و ایجاد آسایش مقطعی برای مردم، در آینده باعث بوجود آمدن مشکلات بزرگتری می‌شد که دیگر قابل حل نبود.

تجربیات دولت‌های نهم و دهم به من نشان داده که انجام برخی کارهایی که در کوتاه مدت ممکن است برای مردم خوشایند باشد، در آینده چه مشکلاتی را بوجود خواهد آورد. این وقایع به من یاد داد که برای انجام هر کاری باید با دقت زیاد شرایط کنونی، اثرات مثبت و منفی بعد از آن و لزوم انجام آن کار و بسیاری عوامل دیگر بررسی کرد و سپس در مورد چگونگی انجام آن کار تصمیم گرفت و نباید در انجام هر کاری منافع عمومی را فدای سلیقه، طرز فکر و منافع شخصی کرد. اندیشیدن به آینده و منافع دراز مدت کار بسیار پیچیده‌ای است که نیازمند تجربه و دانش بسیار است که در کمتر افرادی می‌توان آن را سراغ داشت.

وقایع چند سال گذشته باعث گردید تا تجربیات زیادی از اثرات مخرب بعضی تصمیمات در آینده بدست آورم. هم‌اکنون ازدواج و قبول مسئولیت خانواده باعث گردید با مشکلات گوناگون اداره یک خانواده که نسبت به آن نزدیک آشنا شوم. مقایسه این مسائل با مشکلات اداره یک کشور در یک مقیاس بسیار بزرگتر باعث شد با نقش مدیریت و اثرات مهم آن بیشتر آشنا شوم. چه بسا تا مدت‌هاست امروز پدر و مسئول خانواده به مذاق تمامی افراد خوشایند نباشد ولی با گذشتن زمان همگی به فواید و مزایای آن تصمیم پی‌برند. حال تصور کنید پدر خانواده برای حمایت مقطعی افراد خانواده از انجام آن کار صرف‌نظر کند و در آینده با بروز مشکلات به سختی جملاتی مانند "ای کاش آن روز این کار را انجام داده بودم" یا "من گفتم که این کار را نباید" یا جملاتی شبیه این بخواهند اشتباه خود را توجیه کنند اما این کارها هیچ فایده‌ای نخواهد داشت و مسئولیت تمام این شکست‌ها با سرپرست خانواده است و وظیفه اوست که به موقع و با درایت، کارهایی را که در آینده به صلاح کل افراد خانواده است را انجام دهد.

کارهایی زیربنایی که آیت الله هاشمی رفسنجانی با شجاعت و قبول مسئولیت عواقب آنها در دوران ریاست جمهوری خویش انجام دادند باعث گردید تا دولت آقای خامنه‌ای بتواند دولت موفق‌تری باشد و مردم از آن دوران به عنوان بهترین دوران شکوفایی اقتصادی و عصری طلایی و شاید تکرار نشدنی یاد کنند.

به یاد داریم که آغاز ریاست جمهوری آیت الله هاشمی رفسنجانی مصادف با وقایع بسیار حساسی بود که با مدیریت ایشان و درایت رهبر انقلاب آیت الله خامنه‌ای، تمامی نقشه‌های دشمنان اسلام و نظام مقدس جمهوری اسلامی شکست خورد و تاکنون انقلاب با صلابت و اقتدار به راه خود ادامه می‌دهد. در ادامه برای روشن‌تر شدن وضعیت کشور در آغاز دوران ریاست جمهوری آیت الله هاشمی رفسنجانی، به مهمترین وقایع و اتفاقات آن دوره اشاره شده است:

➤ مهمترین واقعه در آن زمان، رحلت امام بود که دشمنان منتظر بودند بتوانند انقلاب را منحرف نموده و زمینه نابودی آن را فراهم سازند. رحلت امام شرایط ملتهبی را بوجود آورده بود و دشمنان به زعم اینکه بسیاری از انقلابات بعد از رگ‌زشت رهبر نهضت شکست خورده‌اند، نقشه‌های شومی را در سر می‌پروراندند. این افراد در این دوره بیکار نبوده و بسیار پرتلاش بودند.

➤ شرایط بد اقتصادی توجه به پشت سر گذاشتن ۸ سال جنگ تحمیلی فرسایشی.

➤ بدهی‌ها و استراضی ناشی از جنگ برای تهیه اسلحه و مهمات و اداره جنگ.

➤ قطعنامه‌های متعدد سازمان ملل بر ضد ایران.

➤ اعمال تحریم‌های مختلف از سوی اغلب کشورها و تحت فشار قرار دادن ایران به دلیل قبول نکردن قطعنامه‌های سازمان ملل.

➤ تعطیلی اغلب سفارتخانه‌ها و قطع رابطه با ایران.

➤ جنگ طلب نشان دادن ایران در دهان مردم جهان به دلیل عدم قبول قطعنامه‌ها.

➤ کمبود ارزاق عمومی به واسطه تحریم‌ها.

➤ جیره‌بندی ارزاق موردنیاز مردم و مشکلات دولت برای تهیه این ارزاق.

➤ کاهش شدید درآمد دولت به واسطه حمله به نفتکش‌ها و محدود شدن صادرات نفت.

➤ خسارت‌های فراوان ناشی از جنگ و لزوم رسیدگی سریع به آنها.

➤ رشد سریع جمعیت در آن سال‌ها و توجه ویژه به نیازهای قشر جوان جامعه و خانواده‌ها.

➤ رانت‌های زیادی که در کشور به واسطه اختلاف زیاد دلار آزاد و دولتی بوجود آمده بود و باعث به هدر رفتن توان زیادی از دولت برای تهیه ارز موردنیاز مردم می‌شد.

❖ صدمه به تاسیسات زیربنایی از جمله نیروگاه‌های تولید برق، باعث قطع مکرر و طولانی برق در طول شبانه روز شده بود و برنامه قطع برق در مناطق مختلف از طریق تلویزیون به مردم اطلاع رسانی می‌شد.

❖ کمبود شدید در فضای آموزشی دانشگاهی که در شرایط جنگ به آن پرداخته نشده بود.

❖ مشکلات و کمبودهای شدید امکانات شهری در تهران که منجر به معضلات زیادی گردیده بود و به دلیل گستردگی مسایل و به ظاهر غیرقابل حل بودن آنها تصمیم به تغییر پایتخت داشتند.

❖ ناراحتی بعضی افراد از قبول قطعنامه و نگرانی از واکنش آزادگان به رحلت امام

❖ پیگیری وضعیت اسرا

❖ رسیدن به رضایت خانواده شهدا، اسرا و جانبازان

بسیاری مشکلات و معضلات در پشت دیگر نیز وجود داشت که فقط با قرار داشتن در آن شرایط، قابل لمس و درک بود.

به طور مثال خاطره‌ام از پدرم محمد جهان آرا (از ورود مهندس موسوی زیر آتش بعضی‌ها به خرمشهر) می‌تواند نمونه نگر بسیاری از مسایل آن موقع باشد:

«وقتی خرمشهر در محاصره بود، شرایطی سخت شده بود که رزمندگان حتی نان خشک هم برای خوردن نداشتند، آتش از زمین و آسمان می‌بارید و هیچ خودرویی جسارت ورود به محاصره را جهت کمک رسانی نداشت.

در میان دود و آتش و غبار، دیدم که کاروانی از کامیون‌های حاوی مواد غذایی و دارو از راه رسید و پیشاپیش کاروان یک تویوتای لندکروز وارد شهر شد که مست وزیر امام، آقای مهندس موسوی در آن نشسته بود. جلو رفتم گفتم آقای مهندس، جلوس شما خیلی خطرناک است، چطور راننده‌های کامیون را راضی کردید زیر این آتش، وارد شهر کنید؟

مهندس گفت به راننده‌ها گفتم بچه‌های رزمنده گرسنه‌اند، مگر شما نیرت ندارید؟ مگر مرد نیستید؟ یکی از راننده‌ها با طعنه گفت اگر شما مردی بیفت جلو تا ما هم پشت شما حرکت کنیم، برای همین هم من جلوتر حرکت کردم تا کامیون‌ها وارد شهر شوند.»

بعد از گذشت نزدیک به سه دهه از پایان جنگ و یادآوری خاطرات آن روزها می‌توان بیشتر به شرایط حساس و بحرانی آن موقع پی‌برد. شرایطی که با یک اشتباه کوچک می‌توانست تبدیل به یک فاجعه برای انقلاب گردد. ولی خوشبختانه با رهبری امام خاتمه‌ای و مدیریت آیت الله هاشمی رفسنجانی، انقلاب از تمامی این گردنه‌های

سخت و خطرناک به سلامت عبور کرد.

دولت آیت الله هاشمی رفسنجانی نه تنها از آن شرایط سخت و دشوار به خوبی عبور کرد، بلکه با انجام کارهای زیربنایی باعث موفقیت دولت بعدی نیز شد. با بررسی شرایط بد اقتصادی در ابتدای دولت آیت الله هاشمی رفسنجانی و مشکلاتی که عنوان شد، مردم شاهد بهبود در معیشت زندگی خویش بودند و برآیند فعالیت‌های دولت برای اقشار مختلف جامعه مثبت بود. با مقایسه عملکرد این دولت با دولت‌های چند سال اخیر که به هیچ عنوان با مشکلات آن دوره درگیر نبود و برعکس نفت به بالاترین قیمت غیرقابل باور خود رسید، روابط با اغلب کشورها خوب بود. پیشرفت‌های تکنولوژی بسیاری که حاصل شده بود اما برآیند همه این فعالیت‌ها نتوانست تغییرات مثبتی در معیشت مردم ایجاد کند.

در چند سال گذشته اغلب مردم با مشکلات عریضه اقتصادی دست به گریبان بودند و بسیاری از مشاغل این مشکلات را نتوانستند تحمل کنند و نابود شدند. به طور مثال کار نشر بسیار متضرر شد و مردم قادر به خرید کتاب نبودند. خوشبختانه از سال گذشته دوباره شاهد رشد کارهای هنریم، در کار نشر مردم از نمایشگاه کتاب استقبال خوبی داشتند و از آن به بعد نیز شاهد رشد کتاب بیشتر از قبل شده است.

امید است فعالیت‌های مثبت دولت آقای روحانی ادامه داشته باشد و با پیگیری کارهایی که برای جامعه مفید است، شرایط اقتصادی بهتری را تجربه کنند. گرچه شاهد حرکاتی ناپسندی از قبیل مطرح کردن حقوق نمایان نجومی و تهمت‌های مشابه برای تشویش اذهان عمومی هستیم که برای تداوم اقدامات دولت صورت می‌گیرد و قصد دارند حرکت دولت را کند کنند. با یادآوری آنکه یکی از چهار عامل بدبختی دولت‌ها را سرگرم شدن به فروع می‌دانند، امید داریم که دولت گرفتار این ترند دشمنان نشود و بتواند با قدرت به کار خود ادامه دهد.

به راستی افرادی که بحث‌هایی مانند حقوق‌های نجومی را مطرح کرده‌اند، خود دارای چه درآمدهایی هستند و با چه نیتی این مسایل را بیان می‌کنند. اگر بخواهیم حقوق‌هایی را که فعلاً مطرح می‌شود به دلار تبدیل کنیم، مشاهده می‌کنیم که یک مدیر حدود ده هزار دلار حقوق دریافت می‌کند که برای یک مدیر در سطح بین المللی چندان زیاد نیست و اگر مدیری بهره‌وری دارد چرا نباید حقوق خوبی بگیرد. ثانیاً از مطرح شدن این مسایل چه چیزی عاید مردم خواهد شد. با کمی تفکر مشاهده می‌کنیم که این مشکل از همان بگم بگم‌های معروف است و در انتها چیزی

عاید مردم نخواهد شد و فقط باعث تشویش اذهان عمومی خواهد شد. در انتها به راستی می‌توان گفت که آیت الله هاشمی رفسنجانی با تمام وجود و خالصانه در خدمت انقلاب بودند و از تمامی حب و بغضی که مردم نسبت به ایشان داشتند برای حفظ انقلاب استفاده کردند.

ولایت‌مداری و جدا نشدن از ملت دو مولفه مهم شخصیتی آیت‌الله هاشمی رفسنجانی بود که باعث شده بود تا ایشان به عنوان محور اعتدال ایران به حساب آید. ایشان با تکیه بر این دو عنصر توانسته بودند تا به این زمان و امروز با همه ناملایمات داخلی و خارجی بین‌المللی و عنادگران داخلی، منظم و مستحکم و استوار به پیش بروند. میلیون‌ها انسان دل در گرو اهداف برنامه‌ها و هدایت‌های آیت‌الله هاشمی دارند چرا که ایشان محوری برای تعادل و میانه‌روی در جامعه اسلامی است.

حضرت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی از جوانی تاکنون برای رسیدن به اهداف مردم‌سالارانه و استقرار ثبات و تقویت مردم‌سالاری دینی عزیز از هیچ اقدامی فروگذار نکرده بودند و آنچه در توان علمی و ملی و وجودی خود داشتند برای این مردم ادا و اجرا کرد.

آیت‌الله هاشمی در تمام سیاست، جامعه و میدان عمل، هیچ‌گاه فرد نبود، بلکه شخصیتی بزرگ، تاریخ‌ساز، ملّی‌ساز، حکومت‌ساز، دولت‌ساز و رهبری معتدل و عادل بود. امروز نمی‌توان از همه خصوصیات حضرت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی گفت چراکه شخصیت ایشان در ابعاد مختلفی همچون اسلام‌شناسی، مبارزه، انقلابی‌گری، تفسیر قرآن، اخلاق‌مداری، رافت، همراهی با مردم، قایل تفسیر و تبیین است. می‌توان از خاطرات ایشان در ساخت و ایجاد لحظه‌ها و این انقلاب نوشت و آن را منتشر کرد تا برای تاریخ بماند و درسی برای آیندگان باشد تا سال‌های سال ایشان را بشناسیم و در مکتب ایشان درس بگیریم و مسیر خویش را بسازیم.

خاطرات ماندگاری که ایشان به تحریر درآورده است سطره‌ایست که این انقلاب را تفسیر می‌کند و اجازه نمی‌دهد تا نابخردان، ناکسان و تندرویان و آنان که همه خصلت‌های این ملت عظیم را برای اهداف زودگذر خود می‌خواهند با تن‌روی و جسارت دستاوردهای بزرگ این انقلاب را تخطئه کنند.

آیت‌الله هاشمی هیچ‌گاه هدف را فراموش نکرد و در همه تلاطم‌ها، سختی‌ها و گرفتاری‌ها و شرایط بسیار سخت و سنگین که در مقاطع مختلف تاریخ انقلاب اسلامی بروز می‌کرد، هیچ‌گاه هدف را فراموش نکرد و دچار گرفتاری‌های روزمره نشد و مسائل روزانه و مسائل مبتدیانه ایشان را گرفتار نکرد تا از مسائل اصلی و اهداف بزرگ انقلاب یک لحظه جدا شود و آن‌ها را نادیده بگیرد.

حضرت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی علاوه بر خصایص انقلابی، اسلام‌شناس و مفسر

بزرگ قرآن کریم بود. ایشان علاوه بر تفسیر با تالیف کتاب‌هایی، برای رهروان خویش مسیر راه را مشخص می‌کرد که از ابتدای انقلاب و قبل از انقلاب با نگارش کتاب‌هایی همچون امیرکبیر و فلسطین شاخه‌های اصلی این مسیر روشن شد که برای آبادانی کشور باید در مسیر سازندگی و ماندگاری حرکت کرد و برای مبارزه با استکبار و ستمگران نیز حرکت‌های انقلابی را تداوم بخشید.

حضرت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی همچنین در مدیریت جامعه نیز نقش بسیار ارزنده‌ای را ایفا کرده است، ایشان یک استراتژیست و راهبردگرای بزرگ با اتکا به هوش برشار بود. حضرت آیت‌الله هاشمی انسانی است که هیچ‌گاه هدف‌های خرد و ریز را فایده‌ای هدف‌های اساسی و استراتژیک کشور و جامعه نکرد چرا که مدیریت آینده‌نظر بود و این امر نه تنها در زبان بلکه در بیان، رفتار و منش ایشان قابل مشاهده است. آیت‌الله هاشمی رفسنجانی یک فرد تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر بود و در شرایط بسیار سخت کشور هیچ‌گاه اسیر مسائل مرحله‌ای و جزئی زمان نشد هرچند در این بین صرفاً در مسائل کلان هم غوطه‌ور نشد و به مسائل جزئی و به مسائلی که می‌توانست یک تغییر و تغییر و تغییر غلطی از فعالیت‌ها و مسیر اصلی امام‌را حل^(۵) و اسلام و انقلاب ایجاد کند، توجه می‌کرد.

حضرت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در ریسک‌پذیری، اثر گذار و پیش‌برنده امور بود که هیچ‌گاه صرفاً به گذشته و به حال فکر نمی‌کرد و حرکت جامعه را روبه‌سوی آینده و برای آینده‌ای روشن و هدفمند پیش می‌برد. ایشان همچنین هیچ‌گاه در زمان متوقف نشده و هر روز و هر لحظه در حال حرکت و مسیریابی در جهت رفع مشکلات و مسائل بود. ایشان با این مسلك، کشور و ملت را همراه خویش به سمت و سوی اهداف عالی، بلند نظام و انقلاب اسلامی و ولایت هدایت می‌کرد.

حضرت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی با همه فشارها و تهمتهای بی‌اساس و نامالیقات و سختی‌ها که بر ایشان گذشت همچون کوهی استوار با قلبی خراش در مقابل همه آنها ایستادگی کرد و در حالیکه دشمنان داخلی و خارجی ایشان انتظار شکستن ایشان را می‌کشیدند اما آیت‌الله هاشمی رفسنجانی هیچ‌گاه نشکست و سترگ و محکم در مقابل این نابغردان ایستادگی کرد و با منش و منطق خود آن‌ها را منفور کرد.

امروز برخی از سر نادانی یا عناد مسائلی را مطرح می‌کنند که این پیوند همان نامالیقاتی است که دیگران برای اینکه تا ایشان را از خط ملت و رهبری و امام^(۶) جدا کنند داشتند و اما حقانیت ایشان با سعه صدر برای جامعه بزرگ ایران اسلامی به

وضوح، روشن شده است.

سعه صدر آیت الله هاشمی باعث شده بود تا آبی بر آتش سهمگین نابخردان بریزد و پاسخی محکم به همه عنادگران باشد چراکه ایشان هیچ گاه از خط مستحکم ملت و ولایت جدا نشد همواره در کنار آنان حرکت کرد.

ایشان در مقاطع مختلف و مسیرهای مختلف به ویژه در صحنه‌های مختلف انقلاب فردی گوشه‌نشین و منزوی نبود بلکه انسانی حاضر در صحنه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشور و همواره کارساز و مسیر گشا بود.

آیت الله هاشمی انسانی تحول گرا و تحول خواه بود و هیچ گاه از اهداف بلند تحولات و نبردهای جامعه دور نمی ماند به طوری که اگر اتفاقی برای امروز کشور و ملت نیاز بود آن را انجام می‌دهد و اگر با انجام اصلاحات نیازی برای سال‌های بود با جرات و جسارت مسیر اصلاح آن حرکت می‌کرد.

افسوس که بادرگذاشت ایشان آنگونه که باید نتوانستیم تمامی ابعاد شخصیتی ایشان را به خوبی درک کنیم ما در این اندازه درمی‌یابیم که صبر و سکوت آیت الله هاشمی رفسنجانی فریادی به بلند آواز و اسراری به وسعت دریاهاست. بی‌تردید سال‌ها خواهد گذشت و مطالبات بسیاری به ندرت درآورده خواهد شد تا بدانیم یار دیرین امام^(ره) که بود، چه کرد و چه بدادرگذاشت

مرتضی بانک

عضو شورای مرکزی حزب اعتدال و توسعه و
معاون کل نهاد ریاست جمهوری اسلامی ایران